

Godseieren ikke kan lade den være ubenyttet, han kan ikke bruge den selv og han kan heller ikke overlade dens Brug til Andre, paa hvilken Tid og hvilke Vilkaar han vil, men han er i den Henseende underkastet et saa gjennemgribende Formynderskab, at der egentlig er meget saa Ting, han kan; ja, der er 2 Ting: han kan tage ligesaa Meget, han vil, i Indfæstning og ligesaa Meget, han vil, i Landgilde." Det var ikke af Hensyn til Godseierens Eiendomsret, at denne Tilladelse blev ham givet, men det var af andre Hensyn, som han nærmere udvikler, men som jeg paa dette Punkt ikke skal gaae videre ind paa. Han siger derefter om Godseierens Ret til at sælge til hvem han vil: "Men denne Ret har han jo, fordi det nu er Statens Anskuelse, at det er i høi Grad ønskeligt, at Fæstegodset gaaer over til Selveiendom, hvorfor Staten søger at opmuntre og fremme denne Overgang paa enhver Maade. Men sæt, at Staten havde den modsatte Anskuelse og sagde: det er til Bøndernes aabenbare Ruin, at Godset sælges; deres Vel kræver, at vi vende tilbage til Fæstelovgivningens Formynderskab og Godseierens patriarchalske Baretægt, da kunde der vel ikke være Tvivl om, at i Kraft af den samme Statsmaxime, som førte til hiin Fæstelovgivning, maatte Staten ogsaa forbyde Salg af Fæstegods, paahyde, at Godserne skulde holdes sammen. Kan man paahyde Salg af Bøndergods, saa kan man sandelig ogsaa forbyde det. Han siger fremdeles: "Derfor Staten sagde: Nu have I saamænd faaet rundeligt Vederlag for, hvad I i sin Tid udlagde for Bønderne, og altsaa vende vi nu tilbage til den uforanderlige Landgilde" — ja, vilde Staten sige det, siger han, saa var det Noget, som Staten kunde sige. Saa anfører han her, at, hvis man ikke vilde anerkjende dette, „maatte det consequent føre til at bryde Staven over hele Landboreformen fra en tidligere Tid og over alle Bestræbelser i samme Land lige indtil denne Tid, over Bernstorff, Reventlow og Colbjørnsen, over P. G. Bang, S. C. Larsen, Monrad og nu tilsidst ogsaa Hall." — Dette var i kort Udtog, hvad Lehmanns Tanke var om dette Forhold. Brock har udtalt sig endnu stærkere derom, og jeg anta-

ger, at man ogsaa vil indrømme, at han er en dygtig Jurist, som i juridisk Henseende kan stilles ved Siden af vor nuværende Indenrigsminister. Han siger: „Efter min fulde Overbeviisning er der i dette Forhold for Fæstebondestanden som en Heelhed noget Mere end en blot moralsk Fordring paa at haandhæves i Brugen af Fæstestederne for Fæsterne og deres Livsarvinger, naar Gaardene sælges, paa at blive Giere paa billige Vilkaar, noget Mere end det, man har kaldt Opfyldelse for Godseierne af en Hædersforpligtelse, en Skyldighed, overhovedet en blot moralsk Forpligtelse; vor Lovgivning ibetmindste kalder Fæsternes Interesser i Bøndergaardene en Rettighed." Saa siger han endvidere: „Men selv om Forholdet ikke saaledes af Lovgivningen betragtedes som et juridisk forpligtende Baand for Godseierstanden, som et Krav over Bønderjorden, der saaledes efter sit Indhold maatte kunne evalueres til et Pengebeløb, ja, dersom det endog kunde indskrænkes til det Allermindste, nemlig til Opfyldelsen af en traditionel Hædersforpligtelse, af et Billighedskrav, saa vilde Lovgivningsmagten efter min Overbeviisning ikke gjøre noget Indgreb i Eiendomsretten ved at anslaae dette Krav, Fæsteservituten, til et Pengebeløb og fordre det bragt med i Regning, naar den af Hensyn til det almene Vel fordrede Fæstegaardenes Overgang til Selveie." Altsaa selv om man sagde, at det ikke var Andet end et Billighedskrav, vilde han dog ikke finde det stridende mod Eiendomsretten, at man ansatte det til, evaluerede det med et Pengebeløb, og lod det komme med i Betragtning, ved Ordningen af Forholdet. — Jeg skal tillade mig, om muligt inden 3die Behandling at lade aftrykke yderligere Citater af de 4 ærede Medlemmer, som jeg har nævnt, og lade det omdele til ærede Medlemmer, for at de kunne blive bekendte med disse fire Mænds Betragtninger i det Hele, mere, end det er muligt ved den mundtlige Forhandling. Saaledes som Sagen nu ligger for, troer jeg overfor den ærede Indenrigsminister at have begrundet mine Forslag paa en saadan Maade, at han ikke fuldstændig vil kunne afvise dem. Han vil kunne sige: Jeg kan ikke erkjende denne